

Вплив сучасних технологічних засобів на еволюцію культурних уподобань людства

Сучасний світ кардинально змінює культурні орієнтири людства, особливо коли новітні технологічні засоби стали невід'ємною частиною життя кожного з нас. Вони вже багато років є приводом дискутувань стосовно їх впливу на культурні цінності людини. У статті ми спробували розкрити основні як позитивні, так і негативні результати впливу ЗМІ на культурне формування суспільства.

Ключові слова: сучасні технологічні засоби, культура, мистецтво, інформація.

Засоби масової інформації відіграють важливу роль у формуванні культурного процесу. Це засіб оперативного донесення інформації в різні куточки світу, могутня сила впливу на свідомість та емоції людей, яка здатна переконувати реципієнта найрізноманітнішими способами. За лічені хвилини будь-яка інформація може облетіти світ і будь-хто може культурно збагатитися. От тільки чи дійсно це буде справжня культура чи її сурогат, тут думки розходяться. Адже дуже часто ЗМІ звинувачують у руйнуванні культурних цінностей або ж, навпаки, присвоюють їй звання «культурного світила».

Саме на медіа лежить чи не найбільший обов'язок нести просвіту в народ, розповідати про всі блага культурної цивілізації. Принаймні вони самі позиціонують себе як такі. Адже одними з основних функцій мас-медіа є освітня та функція соціалізації. Дехто навіть вважає ЗМІ другою школою, тому це і стало причиною надати їм позитивного характеру і переконувати суспільство, що вони позитивно впливають на рівень освіти. Та це не переконало всіх, дійсно дехто сприймає ЗМІ як позитивне явище, та існують категоричні противники цього, які переконані, що медіа – це деструктивний засіб впливу на свідомість та на будь-яке мистецтво [1, с. 365].

Культурологічна функція була однією з основних ще в стародавньому Римі, про це говорять рукописні хроніки того часу. Часто друкувалися твори відомих поетів Плавта, Лукреція Кара, Теренція. Перші українські ЗМІ також піклувалися про духовно-культурне зростання тодішнього суспільства. Газети та журнали містили роботи видатних літераторів, що і в наш час славляться своєю талановитістю та користуються популярністю. Серед них були такі постаті: Микола Хвильовий, Іван Франко, Олександр Довженко, Олександр Купрін, Павло Загребельний, Іван Дзюба, Дмитро Прилюк, Борис Олійник, Григорій Квітка-Основ'яненко та багато інших.

Влада того часу одразу зрозуміла, що слова, сказані великими митцями, викладені у поетичній формі, матимуть значно більший вплив, ніж промова будь-якого політичного діяча. Велика увага приділялася засобам емоційного впливу, що спри-

яли формуванню певних політичних поглядів та культурних цінностей. Тому політбюро дуже часто задіявало літераторів у громадсько-політичне життя. Наприклад, часопис «Українська література», що був заснований ЦК ВКПб, мав у своїй редакції таких відомих літераторів, як Микола Бажан, Максим Рильський, Павло Тичина, Микола Куліш, Остап Вишня, Іван Микитекно, Іван Кочерга та ін.

На жаль, ця традиція не збереглася до нашого часу. В епоху великої глобалізації, коли люди постійно кудись поспішають, не залишається часу на щоденні насолоди від великих поетичних творів. Тому вони прагнуть задовольнятися короткими новинами про все, що відбувається у світі, які, своєю чергою, витіснили той інформаційний продукт, що розповідав би про культурні події у повному обсязі. Звичайно, повідомлення про сферу культури містяться у засобах масової інформації, але вони не охоплюють весь спектр культурних подій в Україні та за її межами. Їх витіснив більш комерційно вигідний та популярний на цьому етапі контент. А передачі про витвори мистецтва, інформаційно-аналітичний аналіз літературного світу відходять на другий план. Швейцарська газета ще на початку ХХ ст. писала про такий процес, що тоді відбувався в Англії. Начебто там запроваджується вид журналізму, який робить усе можливо задля того, аби не дати людині розумово розвиватися. Газети заповнює лише та інформація, що швидше сприяє деградації суспільства, аніж його розвитку. Тепер же ця «традиція», на думку деяких науковців, спостерігається і в нас [2, с. 38–39].

Звичайно, з часом ЗМІ починають у якійсь мірі змінювати значення і типи культури у сучасному світі. Та вони продовжують брати участь у формуванні культурних відносин. Більше того, вони стають навіть причиною виникнення нових видів культури та жанрів. Адже на будь-якій стадії розвитку новітньо-технологічного цивілізаційного суспільства людина потребує спілкування та вираження своїх творчих амбіцій через мистецтво. Як показує практика, ці амбіції з кожним новим переходом у певну епоху стають дедалі більш вибагливими. А зумовлено це новими можливостями, притаманними тому чи тому відрізку часу [3, с. 149–150]. З появою

новітніх технологій комунікації виникають можливості для створення художнього продукту, з'являються нові жанри та види мистецтва. Це відбувається через спроможність ЗМІ зміцувати жанри, що у майбутньому і стає причиною створення нових жанрів.

Наприклад, з появою інтернету виник такий новий вид літератури, як сетература. Її пояснюють як специфічний вид літератури, який не можна відтворювати у друкованому вигляді, тому що в такому разі він просто втратить свою цінність, оскільки сетература містить гіпертекст та може видозмінюватися час від часу, і у цьому процесі можуть брати участь багато авторів (своєрідне «співавторство»). Але ця сетература не має осі ієрархії, як звичайна література, яку повинен хтось представляти, наприклад, видавець, автор тощо. А сетературу ніхто не представляє, вона існує сама собою, без авторитета. Сетература змінила парадигми журналістської творчості, давши змогу вільно експериментувати щодо створення нових та синтезу усталених жанрів.

Ще одним видом мистецтва, що з'явився на світ за допомогою інтернету, є інтернет-арте, що став новим форматом творіння сучасних художників. Тут створюються нові образи, що живуть у віртуальному світі, вони можуть змінюватися з часом, набувати інших форм та вигляду. Це своєрідне комунікативне мистецтво, яке потребує участі інших. Автор створює, можна сказати, «напівфабрикат», з якого згодом можна зробити справжній витвір. Це вже залежить від вподобань кожного з учасників, що задіяні у цьому процесі. Це і є суттю комунікативного мистецтва, де кожен може висловити свою думку стосовно бачення того чи того витвору [4].

ЗМІ стають засобами експансії політичних, економічних та духовних вподобань. Нові технології слугують для створення нових міфів, які будуть поширюватися у соціальному суспільстві. На думку О. Коваленка та Ю. Борева, вплив засобів масової інформації на культуру є доволі очевидним спадково-історичним процесом, що зумовлено соціальною потребою людини в її соціалізації та виступає необхідним елементом для функціонування культурних процесів. Адже культура, як і будь-яке інше соціальне явище, потребує еволюціонування, аби розвиватися у тому самому темпі, що й сучасне суспільство, та бути з ним на одному рівні.

ЗМІ, можна сказати, унеможлиблює існування культури без власного впливу, точніше робить себе важливим елементом у її розвитку. Оскільки процвітання того чи того виду культури у сучасному світі потребує певної реклами, то це означає, що тут не обійтися без особливої техніки масового піару, яку може надати мас-медіа [5, с. 95]. На думку В. Міхалковича, новітні засоби масової комунікації слугують необхідним елементом у сучасному світі інформаційних потоків, які пронизують його

зсередини та є особливим важелем у подальшому розвитку культурного суспільства [1, с. 289–291]. Спочатку вважали, що винахід технологічних машин у мистецтві нівелює саму її суть. Але поступово людина починає освоювати цю нову машину, вона стає невід'ємною частиною життя соціуму, її можна порівняти з органом, видаливши який людина вже не буде почуватися комфортно [6, с. 79]. Саме технічна можливість стає натхненником. Вона – своєрідна муза. Адже не художники створили фарби, а архітектори – молоток. Біля витоків мистецтва стоять засоби. «Слова шукали і розбудили почуття, що шукали слово». Таким чином, технічні винаходи подають ідеї для винаходу нового мистецтва.

Ключовою ознакою нової ери технологій є тягіння до експерименту. Т. Манн також визначає особливість цієї епохи, яка полягає в прагненні до експериментів. Обґрунтовує він це лояльністю сучасного часу. Нові можливості надихають сучасних митців, дають їм необмежений спектр дій. Тобто те, що раніше було заборонено і за що могли покарати, тепер стає повністю дозволеним і тим самим дає зелене світло найрізноманітнішим спектрам дій. Саме технічна революція стала результатом виникнення «багатоканальних» видів мистецтва. І тоді до мистецтва включили фотографію, кіно та ін. Мистецтво, яке злилося з технологією, стало ефімерним, а деяке стали визначати як «мистецтво часу». Наприклад, фотографія, вона не має жодних часових обмежень. Усі мистецькі образи, які записують на цифрові гаджети, згодом можна так само стерти або ж залишити на багато років. Тим самим ми стираємо всі часові грані мистецтва, воно не має ні минулого, ні теперішнього, ні майбутнього.

Ще однією відмінністю сучасного мистецтва є надзвичайно швидкий рух у часі. Самі ці дві складові частини стали відображатися у фотографіях, кіноматографі та інших напрямках, які виникли у ХХ ст. Стосовно сприйняття часу, то воно розділилося на минулий і новий час. Минуле відчуття часу спрямоване на індивідуальність, а старе – на універсальність. Між цими двома часовими категоріями завжди виникає суперечка в найрізноманітніших сферах суспільного життя [7, с. 208–211].

Отже, не можна недооцінювати вплив засобів масової інформації, адже це може спричинити деградацію суспільства. Вислів «Той, хто володіє інформацією, володіє світом» вже давно став актуальним у нашому суспільстві. Але тут необхідно не забувати, що не кожен може правильно сприймати та використовувати прийняту інформацію. Внутрішній світ людини надто крихкий, і дуже часто саме через ЗМІ він може зруйнуватися або ж перевернути уявлення про морально-культурні цінності. Тепер їх розповсюдження відбувається найрізноманітнішими способами за допомогою технологічних засобів. Важко однозначно сказати, позитивний чи

негативний вплив ЗМІ мають на культуру. З одного боку, не було б медіа – не виникли б нові види мистецтва, та з другого – хтось не вважає їх повноцінними і не зараховує до категорії культури. Мистецтво та культура – доволі специфічні явища, з часом одні припиняють бути такими, інші ж, навпаки, ними стають, залежно від того, якими новими функціями та критеріями їх наділяють нові час та епоха. І. Кант вважав, що моральна поведінка людина не має соціальних чи часових меж, та не можна повністю з ним погодитися, адже все ж таки певні рамки, які встановлені суспільством у той чи той період історії, визначають та коригують ставлення людини до культури у найширшому її значенні.

1. *Михалкович В. И.* Изобразительный язык средств массовой коммуникации / В. И. Михалкович. – М., 1986. – 456 с.

2. *Глушко О.* Висвітлення проблеми культури в ЗМІ як фактор формування національної свідомості / О. Глушко. – С. 38–39.

3. *Коханая О. Е.* Массовая культура и СМИ: современный этап // Созидательная миссия культуры : сб. ст. молодых ученых. – М. : МГУКИ, 2004. – Вып. 2 (4). – С. 143–158.

4. *Сеславинский М. В.* Культура и СМИ [Электронный ресурс] // Пленарное заседание. Гуманитарные проблемы современной цивилизации. – М., 2006. – URL: <http://www.lhachev.ru/chten/2006god/dokladi/plenarnoe/seslavinsky/?bpag>.

5. *Борев В. Ю.* Культура и массовая коммуникация / В. Ю. Борев, А. В. Коваленко. – М. : Наука, 1986. – 303 с.

6. *Межуев В. М.* Проблемы философии культуры / В. М. Межуев. – М., 1984. – 342 с.

7. *Беньямин В.* Произведения искусства в эпоху его технической воспроизводимости / В. Беньямин. – М., 1996. – 546 с.

Подано до редакції 28. 10. 2014 р.

Myroshnychenko Yuliya

Effect of the modern technological means on evolution of human cultural preferences

The modern world changes radically the cultural landmarks of humanity, especially when the latest technological means have become an integral part of our lives. For the long period of time they have become the subjects of discussions regarding their impact on human cultural values. In this article we have tried to expose the main positive and negative effects of the media on cultural formation of the society.

Keywords: modern technological means, culture, art, information.

Мирошниченко Ю. П.

Влияние современных технологических средств на эволюцию культурных предпочтений человечества

Современный мир кардинально изменяет культурные ориентиры человечества, особенно когда новейшие технологические средства стали неотъемлемой частью жизни каждого из нас. Они уже много лет являются поводом для дискуссий относительно их влияния на культурные ценности человека. В статье мы попытались раскрыть основные как позитивные, так и негативные результаты влияния СМИ на культурное формирование общества.

Ключевые слова: современные технологические средства, культура, искусство, информация.

